

УДК 378.4, 372.853.53

Кух О.М., Кух А.М.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті розглянуто поняття "інформаційна культура" і способи її формування в рамках спеціального курсу "Основи інформаційної культури"

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна компетентність, нові інформаційні технології

В умовах інформатизації суспільства, досить актуальною є проблема формування інформаційної культури. За думкою фахівців, інформаційна культура є показником не тільки професійної культури, але й важливим фактором розвитку кожної особистості. Тому провідним завданням інформатизації процесу навчання сьогодні виступає формування інформаційної культури особистості, як сутнісної характеристики освіченості людини, що є сукупністю знань і навичок про основні методи представлення знань разом з вміннями застосовувати їх на практиці для постановки та розв'язання професійних завдань. Інформаційна культура має на увазі також вміння студента адекватно формулювати свою потребу в інформації, ефективно здійснювати пошук потрібної інформації у всій сукупності інформаційних ресурсів, адекватно відбирати і оцінювати інформацію, а також здібність до інформаційного спілкування, комп'ютерну грамотність. Інформаційна культура – це ще і особливий стиль мислення, адекватний вимогам сучасного інформаційного суспільства.

У психолого-педагогічних дослідженнях протягом останніх років розглядаються різноманітні аспекти формування інформаційної культури людини. Безпосередньо питанню сутності інформаційної культури приділяється увага в роботах В.О. Виноградова, А.П. Єршова, В.А. Кайміна, В.З. Когана, В.Ю. Мілітарьова, Ю.А. Первина, В.М. Розина, Л.В. Скворцова, В.Ф. Сухіної, І.М. Яглома. Становлення інформаційної культури відбувається в процесі навчання і професійної діяльності через їх інтеграцію. Аспекти формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості в умовах інформаційного суспільства піднімався в роботах Б.С. Гершунського, В.І. Громики, Л.Б. Ітельсона, В.Я. Ляудис, Є.І. Машбиця, В.М. Монахова, П.І. Підкасистого, Н.Ф. Тализіної, О.К. Тихомирова. Впливу нових інформаційних технологій на зміст навчання присвячені роботи Л.І. Білоусової, Д.Х. Джонасена, О.М. Довгялла, А.П. Єршова, М.П. Лапчика, С.С. Лаврова, О.Ю. Уварова. Проблеми формування предметних комп'ютерних середовищ і педагогічних програмних засобів розглядаються у роботах П.Л. Брусиловського, О.Г. Гейна, Н.Л. Луніної, В.О. Петрушина, С.А. Ракова, І.В. Синельник. Застосування у навчанні ідей і засобів штучного інтелекту щодо формування інформаційної культури людини обґрунтовано в роботах О.М. Довгялла, М.І. Жалдака, Г.С. Поспелова, Д.О. Поспелова, Ю.С. Рамського.

Розвиток інформаційної культури є предметом дослідження багатьох наук: кібернетики, інформатики, системології, бібліотекознавства та ін. Поняття інформаційна культура – багатоаспектне та різнопланове. За одним із визначень – це інформаційна діяльність людини, яка з одного боку спрямована на ефективний пошук та використання інформації, а з іншого боку – на її формування, збереження та перетворення. Вміння знаходити і використовувати потрібну інформацію є важливим елементом сучасного компетентного фахівця.

В умовах збільшення потоку інформації необхідні вміння та навички різноманітного пошуку інформації та її використання: від роботи з електронним каталогом, комп'ютерної грамотності до перегляду інформації в мережі Інтернет. Тому перед вищим навчальним закладом стоїть завдання – навчити студентів користуватися сучасними комп'ютерними технологіями.

Традиційно розв'язання цього завдання покладено на курс "Нові інформаційні технології" (2 курс), де здійснюється ознайомлення з роботою із електронними джерелами інформації. Серед електронних джерел треба відмітити електронний каталог, Інтернет-ресурси, повнотекстові бази даних та інші. Однак, повноцінне формування елементів інформаційної культури в студентів не фізико-математичного профілю можна тільки в умовах спеціального курсу "Основи інформаційної культури". Мета курсу – сформувати в студентів сукупність знань, вмінь та навичок раціонального використання інформації та інформаційних технологій під час навчання. Тобто, студенти повинні навчитись різноманітним методам пошуку та аналізу інформації.

Програма навчання включає 2 етапи:

1. Заняття для студентів 1 курсу: "Елементи інформаційної культури". Основна мета: навчити читачів вести самостійний пошук інформації по бібліотечним каталогам і картотекам. Особливо за електронним каталогом та базами даних.

2. Заняття для студентів старших курсів: "Науковий пошук інформації". Основна мета навчити раціональним методам пошуку фахової інформації за допомогою бібліографічних посібників та баз даних.

Заняття з "Основ інформаційної культури" – лекційно-практичні. При цьому теоретичні заняття з автоматизованого пошуку проводяться на комп'ютері з використанням слайдів програми PowerPoint, що робить їх більш наочними та цікавими. Обов'язковим і важливим елементом є практичні заняття, які дозволяють закріпити здобуті навички. Навчання студентів автоматизованому пошуку інформації передбачає:

- пошук літератури в електронному каталозі;
- пошук інформації на сайті бібліотеки;
- пошук у базі даних.

Головне місце на заняттях для студентів I курсу займає знайомство з електронним каталогом. Користувачам надається доступ до електронного каталогу і в режимі он-лайн, і безпосередньо, через програму. На заняттях головним чином робиться акцент на внутрішню програму, яка має багато переваг. Студенти повинні оволодіти навичками пошуку інформації в електронному каталозі за різними параметрами: автор, назва, рік видання та інші. Але найголовніше – навчити студентів тематичному пошуку: за допомогою тематичного каталогу та за контекстним пошуком. Це дає змогу більш результативно знаходити інформацію. Дуже важливо звернути увагу студентів на можливість пошуку документів за кількома темами. На заняттях із студентами звертається увага на багатоаспектні можливості електронного каталогу. Студенти повинні навчитися в автоматизованому режимі проводити сортування інформації за певними ознаками, створювати списки літератури, які за потребою можна записати на диск чи роздрукувати на принтері.

У навчальному процесі дуже важливу роль відіграють ресурси Інтернет. У студентів, які працюють над науковою роботою викликає інтерес доступ до електронного каталогу інших бібліотек. У першу чергу до електронного каталогу Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. Тому на занятті розглядається можливість такого пошуку фахової інформації. Заслуговує на увагу база даних "Електронні бібліотеки", яка містить зібрання книг і текстів різного профілю, спеціалізовані віртуальні бібліотеки, енциклопедії та словники різного призначення, нормативні акти; база даних "Інформаційно-пошукові системи", яка має величезні пошукові можливості.

Студенти старших курсів оволодівають навичками практичного використання баз даних для наукової роботи. Головним чином це стосується зовнішніх електронних ресурсів, серед яких Інтернет. Але перенасиченість інформацією ставить дуже важливе завдання: виробити навички оцінки і диференціювання інформації. Студенти повинні навчитися виділяти серед величезного потоку інформації найбільш важливу, знаходити більш раціональний шлях пошуку.

З метою наближення ресурсів Інтернет до користувача була розпочата робота зі створення навігатора Інтернет-ресурсів за профілем ВНЗ. Тематика навігатора відповідає навчальним програмам університету та надає допомогу студентам у пошуку фахової інформації. Більш детально на заняттях студенти старших курсів знайомляться з повнотекстовою базою даних електронних журналів найбільшого в світі видавництва EBSCO. Головним чином представлені наукові журнали з суспільних, гуманітарних та економічних дисциплін. Доступ до бази даних надається і в режимі он-лайн і на CD- та DVDROM. Крім того, великий інтерес викликає база даних Proquest. Це інформаційно-пошукова система по науковій інформації, яка забезпечує миттєвий доступ до 7000 журналів. Тематичний репертуар електронної бібліотеки Proquest охоплює всі області наукових знань.

Але треба зауважити, що проведення практичних занять із студентами I курсу викликає певні труднощі через різний рівень комп'ютерної грамотності. (Мається на увазі слабка матеріально-технічна база в деяких школах). Тому студенти протягом року, звичайно, потребують додаткових консультацій.

Дуже важливим є момент одночасного підвищення інформаційної культури і студентів, і викладачів.

Перший етап роботи показав:

- необхідно особливу увагу приділяти вибору методів та засобів навчання;
- необхідно вивчати та втілювати досвід інших бібліотек щодо організації занять;
- необхідне застосування більш якісного обладнання та швидких каналів зв'язку.

На сьогоднішній день, інформаційна культура студента є одним з найважливіших показників рівня освіченості, інформаційної компетентності. Тому навчання студентів цьому напрямку має стати одним з першочергових завдань ВНЗ.

Використані джерела

1. Геллер И.С. К вопросу об информационно-библиографической культуре студентов / И.С. Геллер // Вестник БАЕ. – 2001. – № 1. – С. 75-77.
2. Гендина Н.И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества / Н.И. Гендина // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и формы сотрудничества: Материалы 8-й Междунар. конф. "Крым 2001"/ ГПНТБ России. – М., 2001. – Т. 3.- С. 987-989.

3. Мац Л.В. Самостоятельная работа студента в информационном пространстве / Л. В. Мац, Ф. С. Лесев // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: Материал 8-й Междунар. конф. "Крым 2001"/ ГПНТБ России. – М., 2001. – Т. 3. – С. 1137-1138.
4. Медведєва Є. Концептуальна модель інформаційного навчання користувачів / Є. Медведєва // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 2. – С. 4-7.

Kuh O., Kuh A.

FUTURE DEVELOPMENT OF INFORMATION CULTURE SPECIALISTS PHYSICS AND MATHEMATICS PROFILE

In the article a concept is considered "informative culture" and methods of its forming within the framework of the special course of "Basis of informative culture".

Development of information culture is the subject of study of many sciences of cybernetics, computer science, systematology, library and others. The concept of information culture – diverse and multidimensional. According to one definition – this information activities of a man who on the one hand aimed at effective search and use of information, on the other hand – its formation, preservation and transformation. The ability to find and use the right information is an essential element of modern competent specialist.

Traditionally solve this task is entrusted to the course "New Information Technologies" (2nd year), where the acquaintance with the work of electronic information sources. However, full information culture forming elements in students physical-mathematical structure can be only in specialized course "Basics of Information Culture". Aim of the course – to form students a body of knowledge, skills and rational use of information technologies in the training. Students should learn various methods of search and analysis. The training program includes 2 stages: 1. Classes for students 1 year: "The elements of information culture". The main purpose: to teach readers to conduct an independent search for information in library catalogs and files. Especially for the electronic catalog and databases. 2. Classes for advanced students: "Scientific information retrieval." The main purpose of search methods to teach rational professional information through manuals and bibliographic databases. Classes "of information culture" – lectures and practical. This theoretical study of automated search conducted on a computer program using slides PowerPoint, making them more visible and interesting. Mandatory and is an important element of practical exercises that allow you to consolidate acquired skills. Teaching students the automated information search provides:- Literature search in the electronic catalog;- Search for information at the library;- Search in the database. Foremost in the classroom takes familiarity with the electronic catalog. Users have access to the electronic catalog and online, and directly through the application. The course mainly focuses on the internal program that has many advantages. Students must develop the skills to search for information in an electronic catalog on various parameters: author, title, year of publication, and others. But the main thing – to teach students the thematic search, using thematic catalog and on the context search. This allows you to more efficiently find information. It is important to pay attention to the students ability to search documents on several topics. In the classroom the students multifaceted draws attention to the possibility of an electronic catalog. Students are expected to learn in automatic mode cables sorting information on certain grounds, create lists of literature that on request can be stored on disk or printed

Key words: *informative culture, informative competence, information technology.*

Стаття надійшла до редакції 02.06.2015